

Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulu Müzik Dersi Öğretim Programının Öğretmenler Açısından Değerlendirilmesi¹

The Evaluation of Music Curricula for Primary School for Educable Mentally Retarded Students in Terms of Teachers

Belir TECİMER, Ceren DOĞAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD., Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Türkiye

Makale Geliş Tarihi: 21.12.2015

Yayına Kabul Tarihi: 13.05.2016

Özet

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere verilen müzik eğitiminin, uygulanan müzik dersi öğretim programı açısından durumunu tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Türkiye’deki eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okullarında 2008-2009 eğitim-öğretim yılında müzik dersi vermekte olan özel eğitim sınıf ve müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini yedi coğrafi bölgedeki okullardan seçilmiş olan 58 öğretmenidir. Betimsel bir çalışma olan bu çalışmada verilerin toplanması için örneklem olarak seçilmiş gruba anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizleri istatistiksel olarak yapılmıştır. Analiz sonuçları ise tablo ve grafikler ile gösterilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öğrencilerin çalgıları kullanım özelliklerine göre bilme, çalgıların seslerini tanıma, kendi sesini ve çalgı kullanarak müzik yapma konularını öğrenmekte zorlanabileceği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Öğretmenler ayrıca müzik dersi verdikleri öğrencilerin müzik türleri ile ilgili konuları öğrenirken sorun yaşayabileceğini de düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Özel eğitim, Eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler, müzik öğretim programı, müzik öğretimi.

Abstract

This study’s primary purpose is to find out the overall condition of elementary music education for educable mentally retarded children by investigating the convenience and effectiveness of the elementary music curriculum for the above mentioned students in Turkey. The universe of this research is the special education and music teachers of music classes in primary schools for the mentally retarded students. The sample is the 58 teachers that are selected from the schools in seven geographic regions of Turkey. A survey has been carried out to collect the data from the music and special education teachers of the educable mentally retarded students. The survey form has been sent to find out the teachers opinions about the

1. Doğan tarafından 2011’de Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Bölümünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

music curriculum for the educable mentally retarded children. The data that has been gathered from the survey was analyzed statistically. The results of the research indicates that the students in the music classes might have trouble in recognising the musical instruments by their sounds, singing songs, playing music and having information about the music genres.

Keywords: *Primary education, Special education, Educable mentally retarded students, music curriculum, musical training.*

1. Giriş

Müzik eğitimi, engelli bireylerin eğitimlerinde kullanılan tüm gelişim alanlarındaki destekleyici etkisi sebebiyle oldukça önemli yer tutmaktadır. Tüm engel gruplarındaki öğrencilerde, başta iletişim kurma ve dikkat toplama gibi yaşamın her alanında son derece önemli olan becerilerin gelişiminde müzik eğitimi önemli bir rol oynayan sanat eğitimi alanıdır (MEB, 2001).

Zeka geriliği olduğu tespit edilen kişiler için “psikolojik” ve “eğitsel” olmak üzere iki tür sınıflandırma bulunmaktadır. Psikolojik sınıflandırma hafif, orta, ağır ve çok ağır zeka geriliği şeklinde yapılır. Zeka geriliği, eğitsel açıdan “eğitilebilir” ve “öğretilebilir” zihinsel engelli şeklinde sınıflandırılır. Eğitilebilir zihinsel engelliler psikolojik sınıflandırmada hafif ve orta zeka geriliği grubundadır (Eripek, 2002).

Zihinsel engellilerin eğitiminde, akranlarından farklı olmaları sebebiyle bazı özel kural ve yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. Bunlar başarılı yaşantılar sağlama geriyeye bildirim sağlama, doğru yanıtları pekiştirme, çocuğun yeterlilik düzeylerini değerlendirerek ders planlama,, öğretilen konu ve davranışları analiz etme, bilgilerin bir durumdan diğerine aktarılmasına yardımcı olma, öğrenmelerin tekrarını sağlama, öğrenmeye güdüleme, bir defada öğrenilecek kavramların sayılarını sınırlama şeklinde belirlenmiştir (Taylor, Richards ve Brady, 2005).

Özel eğitim gereksinimi olan bireyler için hazırlanmış müzik etkinlikleri çoğunlukla kişide ciddi duygusal problemleri işaret edebilmekte ve bu konuda iyileştirici etki sağlayabilmektedir. Müzik terapistleri müzik terapisini bireyin kendine güvenini arttırmak veya müziksel psikolojik tedavi amaçlı kullanmaktadır. Grup müzik terapisinde ise üç metot öne çıkmaktadır. Bunların ikisi bireyin kendini ifade edebilme becerisi, sosyal, motor ve konuşma becerilerini geliştirmeyi hedefler. Üçüncü metot ise yalnızca müzik ile memnuniyet duygusu yaşatmayı ve öz güven kazandırmayı amaçlar (Schalkwick, 1988). Müzik etkinlikleri zihinsel engelli çocuklarda başkalarını oyun oynamaya davet etme, başkalarından aldığı eşyayı geri getirme ve üstlendiği görevi yerine getirme gibi sosyal becerileri öğrenmelerinde olumlu etki sağlamaktadır (Çaldır, 2008). Müzik etkinlikleri ayrıca zihinsel engelli bireylerin dil becerilerini de olumlu etkilemektedir (Jones, 1987).

Türkiye’de 2008-2009 eğitim-öğretim yılında toplam 50 adet eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okulu bulunduğu tespit edilmiştir (MEB, 2001). Bu okullarda

uygulanmakta olunan İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı bünyesindeki müzik dersi öğretim programı, öğrencilere haftada iki saat olmak üzere 8 yıl boyunca sınıf öğretmeni ya da sınıf öğretmeni gözetiminde müzik öğretmeni tarafından uygulanmaktadır (Günalay, Bakır, Diniz, Çeliker ve Özkan, 2008). Programda 12 adet genel amaç, 41 adet özel amaç yer almaktadır. Özel amaçlar ve davranışlar 6 adet ünite halinde sınıflandırılmıştır. Programda “Atatürkçülük ile ilgili konular” İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programından alıntıdır (MEB, 20

Zihinsel engelli öğrencilerle müzik dersi işleyen öğretmenlerin ders planlarını öğrencilerin ilgi ve yeterliliklerine göre planlaması gerekmektedir. Ders içi etkinliklerin planlanmasında öğrencilerin giriş davranışları ve gelişim düzeylerine mutlaka dikkat edilmelidir. Müzik dersinde yapılacak başlıca etkinlikler ritim ve ses çalışmaları, şarkı söyleme, dans ve oyunlar, müzikli öykü ve drama uygulamaları olarak sınıflandırılabilir. Bu uygulamalar oyunlaştırma yolu ile sadece ders içinde değil ders dışı etkinliklerde de kullanılmalıdır. Müzik dersinde kavramların müzikle ve müzik yoluyla öğretilmesi zihinsel engelli çocukların öğrenme düzeyini arttırmakta etkindir (MEB, 2001).

MEB İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı, Müzik Dersi Öğretim Programı bölümünde değinilmiş olduğu üzere zihinsel engelli öğrencilere yönelik müzik eğitiminde ritmik etkinlikler oldukça önemlidir. Eğitim ile öğrencilerin öncelikle ritim tutması ve duydukları ezginin ritmine uygun vuruş yapabilmeleri ve işittikleri sesleri vücut hareketleriyle uygun biçimde yorumlayabilmeleri sağlanmalıdır. Müzik dersi öğretim programında ayrıca zihinsel engelli öğrencilere verilen müzik eğitiminde birlikte şarkı söyleme ve basit çalgıları çalabilme becerilerinin önemine de değinilmiştir. Müzik derslerinde öğretilecek şarkıların seçiminde şarkı sözlerinin yalın, anlaşılır, kültürel değerlerimize uygun, eğitici nitelikte olmasına; şarkıların öğrencilerin müziksel farkındalık düzeyleri ve ses sınırlarına uygun olmasına dikkat edilmelidir.

Öğretim programına göre müzik dersi, öğrencilerin müziksel davranışları kazanmasının yanı sıra öğrencilere müzik dinleme alışkanlığının verilmesinde de etkindir. Sınıf içinde radyo, müzik çalar ve canlı performans yoluyla öğrencilere müzik dinletilmesi, okul bünyesinde etkinlikler ile öğrencilerin dinleyerek ve müzik yaparak etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır. Ayrıca öğrencilerin okul dışındaki dinleti ve konserlere götürülmesi ile öğrencilerin müzik dinleme becerilerinin gelişiminde olumlu katkı sağlanmış olacaktır.

Talim ve Terbiye Kurulunun 22/04/1994 tarih ve 298 sayılı kararı ile kabul edilen” İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı”nda yer alan “Atatürkçülükle İlgili Konular “ amaç ve kazanımları zihinsel engelli öğrencilere uygulanan ilköğretim müzik dersi öğretim programında da bulunmaktadır. Bu öğretim programına göre müzik derslerinde, “Belirli Gün ve Haftalar” içerisinde seçilecek olan günler-

de düzenlenecek olan müzik etkinliklerinde, sınıf ya da okul koroları oluşturularak Atatürk'ün sevdiği şarkılara yer verilmektedir (MEB, 2001).

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar için planlanan müzik etkinliklerinde oyunlaştırma temelli ve öğrenmeye güdüleyici bir yaklaşımın daha etkili olacağı söylenebilir. Etkinliklerde yer alan topluluğa çalma çalışmalarında çocukların kişiliğini zedeleyici ve baskılayıcı davranılmamasına özellikle dikkat edilmesi çocukların duygusal gelişimi açısından önem arz edebilir. Planlanan etkinliklerin uygulamasında çocuklar yardımı gereksinim duyduğunda gerekli yardım, destek, rehberlik ve yakınlık sağlanarak aile katılımı esasıyla müzik dersleri yürütülebilir.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere uygulanmakta olunan müzik dersi öğretim programının öğrenciler için uygunluğu açısından bir durum tespiti yapmaktır. Problem cümlesi "Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere verilen müzik eğitimi, uygulanan müzik dersi öğretim programı açısından ne durumdadır?" olarak belirlenmiştir. Alt problemler ise, Türkiye'de ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engellilerle müzik dersi işleyen öğretmenlerinin, uyguladıkları müzik dersi öğretim programı ile ilgili;

1. "Programda belirtilen genel amaçlar hakkındaki görüşleri nelerdir?"
2. "Programda belirtilen özel amaçlar hakkındaki görüşleri nelerdir?" maddeleri halinde sıralanmıştır.

2. Yöntem

Bu araştırmanın modeli, zaman ve uygulanan yöntem açısından incelendiğinde bir "Betimsel" çalışmadır, araştırmada verilerin toplaması için "Değerlendirme Survey" modelinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formu ile örneklemi oluşturan sınıf ve müzik öğretmenlerinin uyguladıkları müzik dersi öğretim programı ile ilgili görüşleri alınmıştır. Bu şekilde ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere verilen müzik eğitiminin durumu hakkında bir yargıya varmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın evreni,2008-2009 eğitim-öğretim yılında 50 adet eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okulunda müzik dersi vermekte olan 918 öğretmendir(Resmi İstatistik Programı Yayını, 2009). Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde nüfus yoğunlukları birinci ve ikinci sırada yer almakta olan şehirlere ait 21 okulun sınıf ve müzik öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Bu 21 adet okula anket formları posta yoluyla gönderilmiştir. Ancak anket formları yedi adet okulun toplam 58 adet katılımcı öğretmeni tarafından doldurulup araştırmacılara posta yoluyla geri gönderilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın çalışma grubu

ARAŞTIRMAYA KATILAN OKULLAR	ÖĞRETMEN SAYISI
AKDENİZ BÖLGESİ ANTALYA/Merkez:	
Dr.Günseli-Dr.Bülent Akınsal İ.Ö.O.ve İş Okulu	7
EGE BÖLGESİ AYDIN/Merkez:	
Atatürk İ.Ö.O.ve İş Okulu	7
İÇANADOLU BÖLGESİ ESKİŞEHİR/Merkez:	
Avukat Lütfi Ergökmen İ.Ö.O.ve İş Okulu	7
KARADENİZ BÖLGESİ SAMSUN/Merkez:	
Zafer İ.Ö.O.ve İş Okulu	6
MARMARA BÖLGESİ İSTANBUL/Fatih:	
Eram Fatih İlköğretim Okulu ve İş Okulu	15
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ VAN/Merkez:	
Zübeyde Hanım İ.Ö.O.ve İş Okulu	11
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ADIYAMAN/Besni:	
Ahmet-Emine Çil İ.Ö.O. ve İş Okulu	5
Toplam: 58	

M.E.B. tarafından 2001 yılında hazırlanmış olan ve ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere uygulanan müzik dersi öğretim programının öğretmenler açısından değerlendirilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından bir anket formu hazırlanmıştır. Formun hazırlanmasında uygulanan öğretim programının genel ve özel amaçları dikkate alınmıştır. Anket formunda dereceli-ölçekli (Likert) tip sorular bulunmaktadır. Bu sorular 5 basamaklı olarak olumlu yargıdan olumsuz yargıya doğru derecelendirilmiştir. Soruların içeriğini programdaki 11 adet genel amaç ile 41 adet özel amaç olmak üzere toplam 52 soru oluşturmaktadır. Özel amaçlar sesleri tanıma ve sesini doğru kullanma, müzik türleri, çalgılar, hız ve ritim, müzikli oyun ve danslar, İstiklal Marşı ve Atatürk alt başlıklarına göre sıralanmıştır.

Elde edilen verilerin analizi SPSS v16.0 programı ile yapılmıştır. Analiz sonuçları ise tablolar ile gösterilmiştir. Elde edilen verilerin frekans, yüzde oranları, aritmetik ortalama ve standart sapma analizleri yapılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin uygulamakta oldukları öğretim programı bünyesindeki genel ve özel amaçlar hakkındaki görüşleri ile ilgili elde edilen veriler tablolar ile gösterilmiştir. Özel amaçlar sesleri tanıma, müzik türleri, çalgılar, hız ve ritim, müzikli oyun ve danslar, İstiklal marşı ve Atatürk başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Tablolarda gösterilmiş olunan veriler istatistiksel

olarak analiz edilerek yorumlanmıştır. Genel ve özel amaçlara ait öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzdeleri, standart sapma ve aritmetik ortalamaları tablolarla gösterilmiştir.

Genel Amaçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim programında yer almakta olan genel amaçlar ile ilgili görüşlerinin dağılımı bir sonraki sayfada yer alan Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Müzik dersi öğretim programında yer almakta olan genel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerine yönelik istatistiksel veriler

MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI, GENEL AMAÇLAR	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{X}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58												
1. Sesleri genel özellikleriyle tanır.	58	9	15,5	41	70,7	--	--	7	12,1	1	1,7	0,88	2,13
2. Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.	58	8	13,8	43	74,1	1	1,7	5	8,6	1	1,7	0,80	2,10
3. Sözlü müzik yoluyla konuşma becerisini geliştirerek ana dilinin kullanımını güçlendirir.	58	9	15,5	43	74,1	--	--	6	10,3	--	--	0,75	2,05
4. Müziğin ritmik boyutundan yararlanarak ritmik hareketlerini (yürüme, koşma) yönlendirir.	58	14	24,1	34	58,6	5	8,6	5	8,6	--	--	1,05	2,10
5. Sesini doğru ve etkili kullanır.	58	4	6,9	37	63,8	5	8,6	8	13,8	4	6,9	1,04	2,50
6. Müzik yoluyla kendini kontrol eder.	58	7	12,1	34	58,6	7	12,1	10	17,2	--	--	0,90	2,34
7. Aletli müzik çalışması yoluyla kas gelişimini sağlar.	58	10	17,2	32	55,2	6	10,3	8	13,8	2	3,4	1,02	2,31
8. Düzeyine uygun müzik eserlerini uygun çalgılarla çalar.	58	7	12,1	24	41,4	7	12,1	17	29,3	3	5,2	1,16	2,74
9. Müzik dağarcığını, çalarak veya söyleyerek oluşturur.	58	6	10,3	42	72,4	1	1,7	8	13,8	1	1,7	0,88	2,24
10. Müzik yoluyla sevgi, saygı ve arkadaşlık duyguları geliştirir.	58	18	31,0	36	62,1	1	1,7	3	5,2	--	--	0,71	1,81
11. Müzik yoluyla Atatürk’e sevgi ve saygı duyar.	58	12	22,4	37	63,8	4	6,9	4	6,9	1	1,7	0,76	1,98

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin uygulamakta oldukları müzik dersi öğretim programı içerisindeki genel amaçlar içerisinde, bir genel amaç haricinde bütün genel amaçlar ile ilgili aritmetik ortalamalar göstermektedir ki, öğretmenler bu genel amaçlarda yer alan yargıların öğrencilere öğretilbilirliğine

inanmaktadır. Sekiz numaralı genel amaçtaki “Düzeyine uygun müzik eserlerini uygun çalgılarla çalar.” kazanımında ise öğretmenler bu amacın ifade etmekte olduğu yargının öğrencilere öğretilirliği konusunda kararsız kalmıştır. Bu durumun olası sebebi, çalgı olarak kabul görmüş olunan piyano, gitar, bağlama gibi müzik aletlerinin zihinsel engelli öğrencilerin çalması için oldukça karmaşık olmasıdır.

Sesleri Tanıma ve Sesini Doğru Kullanma

Bu bölümde öğretim programının birinci ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Elde Edilen veriler Tablo 3’de listelenmiştir.

Tablo 3. “Ünite 1: Sesleri Tanıyalım” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: SESLERİ TANIMA VE SESİNİ DOĞRU KUL- LANMA	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{X}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
1. Farklı sesler çıkarır.	58	12	20,7	44	75,9	2	3,4	--	--	--	--	0,46	1,82
2. Sesin yönünü bilir.	58	13	22,4	39	67,2	2	3,4	4	6,9	--	--	0,73	1,94
3. Sesleri tanıır.	58	12	20,7	44	75,9	1	1,7	1	1,7	--	--	0,52	1,84
4. Sesleri ayırt eder.	58	10	17,2	44	75,9	1	1,7	3	5,2	--	--	0,63	1,94
5. Varlıkları hareket ve sesleriyle taklit eder.	58	14	24,1	42	72,4	1	1,7	1	1,7	--	--	0,54	1,81
6. İnsan seslerini tanıır.	58	15	25,9	41	70,7	1	1,7	1	1,7	--	--	0,55	1,79
7. İnsan seslerini ayırt eder.	58	12	20,7	43	74,1	2	3,4	1	1,7	--	--	0,54	1,86
8. Gürültüyle, müzik sesini birbirinden ayırt eder.	58	15	25,9	33	56,9	7	12,1	3	5,2	--	--	0,77	1,96
9. Şarkıda geçen sözcükleri doğru seslendirir.	58	7	12,1	35	60,3	2	3,4	14	24,1	--	--	0,99	2,39
10. Sesini doğru kullanır.	58	6	10,3	38	65,5	1	1,7	13	22,4	--	--	0,94	2,36
11. Şarkı seslendirir.	58	9	15,5	46	79,3	1	1,7	2	3,4	--	--	0,55	1,93
12. Grupla şarkı seslendirir.	58	12	20,7	45	77,6	--	--	1	1,7	--	--	0,50	1,82
13. Birlikte şarkı söylemeye istekli olur.	58	10	17,2	43	74,1	1	1,7	3	5,2	1	1,7	0,74	2,00
14. Bildiği ezgileri doğru seslendirir.	58	7	12,1	39	67,2	5	8,6	7	12,1	--	--	0,81	2,20

“Ünite 1: Sesleri Tanıyalım” başlıklı özel amaçlara ait öğretmen görüşleri incelendiğinde yukarıda belirtilmiş olan özel amaçların tümünün aritmetik ortalamasının 1.82 ile 2,39 arasında olduğu görülmektedir. Bu değer aralığındaki aritmetik ortala-

malar öğretmenlerin yukarıda yer almakta olan özel amaçların öğrencilere öğretilbilir olduğu yargısına katılmakta olduklarını göstermektedir.

Müzik Türleri

Bu bölümde öğretim programının ikinci ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgular yer almakta olup bir sonraki sayfada bulunan Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. “Ünite 2: Müziğimizde Tür” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: MÜZİK TÜRLERİ	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{X}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58												
15. Belirli gün, hafta ve ders konularına ilişkin şarkıları tanır.	58	7	12,1	43	74,1	2	3,4	5	8,6	1	1,7	0,80	2,13
16. Müziğimizdeki türleri tanır.	58	5	8,6	27	46,6	8	13,8	17	29,3	1	1,7	1,04	2,68
17. Müziğimizdeki türleri ayırt eder.	58	4	6,9	23	39,7	10	17,2	20	34,5	1	1,7	1,03	2,84
18. Müziğimizdeki türlerden bildiği örnekleri seslendirir.	58	3	5,2	33	56,9	8	13,8	13	22,4	1	1,7	0,95	2,58

Araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin 16, 17, 18 numaralı özel amaçlarda elde edilen aritmetik ortalamalar bu özel amaçlarda yer almakta olan yargılarla ilgili görüşlerinde kararsız kaldıklarını göstermektedir. Öğretmenler, müzik dersi verdikleri öğrencilerin müzik türleri ile ilgili konuları öğrenirken sorun yaşayabileceğini düşünmektedir. Bu durumun olası sebebi müzik türleri konusunun zihinsel engelli öğrencilerin sorun yaşayabileceği “kavram öğrenme” ile alakalı olabilir.

Çalgılar

Bu bölümde öğretim programının üçüncü ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. “Ünite 3: Çalgılar” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: ÇALGILAR	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{X}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	Ss	$\bar{X}$
19. Çevresindeki çalgıları tanır.	58	7	12,1	47	81,0	1	1,7	3	5,2	--	--	0,59	2,00
20. Çevresindeki çalgıları kullanılış özelliklerine göre bilir.	58	4	6,9	32	55,2	5	8,6	16	27,6	1	1,7	1,02	2,62
21. Çalgıları seslerine göre tanır.	58	3	5,2	30	51,7	9	15,5	15	25,9	1	1,7	0,98	2,67
22. Ses ve çalgı kullanarak müzik yapar.	58	4	6,9	26	44,8	9	15,5	19	32,8	--	--	1,00	2,74

Araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin 20, 21, 22 numaralı özel amaçlarda elde edilen aritmetik ortalamalar, bu özel amaçlarda yer almakta olan yargılarla ilgili görüşlerinde kararsız kaldıklarını göstermektedir. Çalgı eğitimi ile ilgili konuların öğretiminde öğretmenler, öğrencilerinin çevresindeki çalgıları tanımayı öğrenebileceği, ancak çalgıları kullanılış özelliklerine göre bilme, çalgıların seslerini tanıma, kendi sesini ve çalgı kullanarak müzik yapma konularını öğrenmekte zorlanabileceği görülmüştür. Bu durumun nedeninin program kapsamında yer alan piyano, gitar, bağlama gibi müzik aletlerinin zihinsel engelli öğrencilerin çalması için oldukça karmaşık olması düşünülebilir.

Hız ve Ritim

Öğretim programının dördüncü ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. “Ünite 4: Hız ve Ritim” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: HIZ VE RİTİM	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{E}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	Ss	$\bar{E}$
23. Çevresindeki varlıkları hareket hızlarına göre tanıır.	58	7	12,1	36	62,2	7	12,1	8	13,8	-	-	0,85	2,27
24. Çevresindeki varlıkları hareket hızlarına göre taklit eder.	58	8	13,8	35	60,3	4	6,9	11	19,0	-	-	0,94	2,31
25. Ritim tutar.	58	12	20,7	38	65,5	3	5,2	5	8,6	-	-	0,78	2,01
26. Dağarcığındaki sayısma, tekerleme, ninni, şarkı, türkü ve marşları uygun çabukluk ve yavaşlıkla seslendirir.	58	9	15,5	37	63,8	4	6,9	8	13,8	-	-	0,86	2,18

“Ünite 4: Hız ve Ritim” başlıklı özel amaçlara ait öğretmen görüşleri incelendiğinde yukarıda belirtilmiş olan özel amaçların tümünün aritmetik ortalamasının 2,01 ile 2,27 arasında olduğu görülmektedir. Bu değer aralığındaki aritmetik ortalamalar öğretmenlerin yukarıda yer almakta olan özel amaçların, öğrencilere öğretilbilir olduğu yargısına katılmakta olduklarını göstermektedir.

Müzikli Oyun ve Danslar

Öğretim programının dördüncü ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgular bir sonraki sayfada yer alan Tablo 7’dedir.

Tablo 7. “Ünite 5: Müzikli Oyun ve Danslar” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: MÜZİKLİ OYUN VE DANSLAR	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{E}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	Ss	$\bar{E}$
27. Müzikli oyun ve dansları oynar.	58	13	22,4	42	72,4	1	1,7	2	3,4	--	--	0,60	1,86
28. Müzikle yapılan etkinliklere katılmaya istekli olur.	58	13	22,4	43	74,1	1	1,7	1	1,7	--	--	0,53	1,82

“Ünite 5: Müzikli Oyun ve Danslar” başlıklı özel amaçlara ait öğretmen görüşleri incelendiğinde yukarıda belirtilmiş olan özel amaçların 1.82 ve 1, 86 olan aritmetik ortalamaları öğretmenlerin yukarıda yer almakta olan özel amaçların öğrencilere öğretilerilebilir olduğu yargısına katılmakta oldukları anlamını vermektedir.

İstiklal Marşı ve Atatürk

Araştırmanın bu bölümünde öğretim programının altıncı ünitesinde yer almakta olan özel amaçlar ile ilgili bulgular incelenmiştir. Verilere Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. “Ünite 6: İstiklal Marşı ve Atatürk” başlıklı özel amaçlara yönelik öğretmen görüşlerinin sıklıkları ve yüzde oranları

ÖZEL AMAÇLAR: İSTİKLAL MARŞI VE ATATÜRK	N	TAMAMEN KATILYORUM		KATILYORUM		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KESİNLİKLE KATILMIYORUM		Ss	$\bar{X}$
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğrenci;	58	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	Ss	$\bar{X}$
29. İstiklâl Marşı'nın anlamını bilir.	58	4	6,9	31	53,4	9	15,5	13	22,4	1	1,7	0,97	2,50
30. İstiklâl Marşı'nı doğru seslendirir.	58	6	10,3	34	58,6	2	3,4	15	25,9	1	1,7	1,04	2,50
31. İstiklâl Marşı'na katılır.	58	12	20,7	38	65,5	1	1,7	7	12,1	--	--	0,84	2,05
32. Atatürk'le ilgili belli başlı şarkıları tanıır.	58	10	17,2	40	69,0	4	6,9	4	6,9	--	--	0,72	2,03
33. Atatürk'ü anlatan şarkıları ayırt eder.	58	11	19,0	32	55,2	5	8,6	9	15,5	1	1,7	1,00	2,25
34. Atatürk'le ilgili düzeyine uygun şarkıları seslendirir.	58	11	19,0	39	67,2	4	6,9	4	6,9	--	--	0,73	2,01
35. Atatürk'ü anlatan düzeyine uygun şarkıları seslendirmekten hoşlanır.	58	7	12,1	41	70,7	8	13,8	2	3,4	--	--	0,62	2,08
36. Müzik yoluyla Atatürk'ü daha çok sever.	58	8	13,8	40	69,0	8	13,8	2	3,4	--	--	0,64	2,06
37. Sınıfındaki, Atatürk'le ilgili müzik etkinliklerine katılır.	58	10	17,2	48	82,8	--	--	--	--	--	--	0,38	1,82
38. Sınıfındaki, Atatürk'le ilgili müzik etkinliklerine katılmaktan hoşlanır.	58	9	15,5	48	82,8	--	--	1	1,7	--	--	0,46	1,87
39. Okulundaki, Atatürk'le ilgili müzik etkinliklerine katılır.	58	10	17,2	39	67,2	5	8,6	4	6,9	--	--	0,73	2,05

ÖZEL AMAÇLAR: İSTİKLAL MARŞI VE ATATÜRK	N	TAMAMEN		KATILMAYORUM		FİKRİM YOK		KATILMAYORUM		KESİNLİKLE		KATILMAYORUM	
		KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM	KATILMAYORUM				
40. Okulundaki, Atatürk'le ilgili müzik etkinliklerine katılmaya istekli olur.	58	8	13,8	46	79,3	1	1,7	3	5,2	--	--	0,60	1,98
41. Çevresindeki, Atatürk'le ilgili müzik etkinliklerine katılmaktan zevk alır.	58	8	13,8	41	70,7	6	10,3	3	5,2	--	--	0,67	2,06

“Ünite 6: İstiklal Marşı ve Atatürk” başlıklı özel amaçlara ait öğretmen görüşleri incelendiğinde yukarıda belirtilmiş olan özel amaçların öğretmenlerin, yukarıda yer almakta olan özel amaçların öğrencilere öğretilbilir olduğu yargısına katılmakta oldukları şeklinde yorumlanmaktadır.

Programın başında özel amaçlar listelenmiştir ancak yıllara göre bir seviyelendirme ve sıralama yapılmamıştır. İngiltere, Kanada ve Yeni Zelanda’da İlköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara uygulamakta olan ilköğretim müzik dersi öğretim programlarında özel amaçların listelendirilmesinin ardından yıllara göre hedeflerin yapılandırıldığı görülmektedir. (Music, 1999; The Arts, 2007; The Arts; 2009). (Bu bölüm hakem isteği doğrultusunda sonuçtan yorumlar bölümüne alınmıştır. Uygulanan öğretim programında yıllara göre yapılandırma olmaması öğretmenlerin ders planlama sürecinde bir takım sorunlara sebep olabilir. Ayrıca yukarıda belirtilmiş ülkelerin öğretim programlarında, müziksel algıyı geliştirmek amacıyla bir takım alt alanlar belirlendiği ve özel amaçların yıllara göre yapılandırılmasının yanı sıra bu alt alanlara göre de sınıflandırıldığı gözlemlenmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen veriler göstermektedir ki öğrencilerin “düzeyine uygun müzik eserlerini uygun çalgılarla çalması” olarak açıklanan 8. genel amaç öğrenciler için biraz zorlayıcı olmaktadır. Özel amaçlar ise Sesleri Tanıma, Hız ve Ritim, Müzikli Oyun ve Danslar, İstiklal Marşı ve Atatürk ile ilgili konularda öğrencilere uygundur. Bulgulara göre öğrencilerin müzik türleri ve çalgı eğitimi ile ilgili konuları öğrenmekte bir miktar zorlanabilecekleri ortaya çıkmıştır. (Sonuç paragrafıdır, diğer paragraflar önerileri içermektedir.)

Öğretim programlarında özel amaçların listelendirilmesinin ardından bu hedeflerin yıllara göre yapılandırılması öğretmenin dersi öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine göre planlamasında kolaylık sağlayabilir. Yeniden yapılandırılacak olunan öğretim programında yer alan özel amaçlar sekiz yıllık eğitimin her yılı için; dönüt ve yansılama, performans ve ulusal öğeler gibi üç alt alana göre sınıflandırılabilir

Çalgı eğitimi ile ilgili kazanımların öğretiminde sınıf ortamında hazır bulunan Orff ve Türk ritim çalgıları gibi müzik öğretim araç gereçlerinin öğrenciler tarafından ders içi etkinliklerde kullanımına olanak sağlanabilir. Ancak ülkemizde, eğitilebilir zihinsel engellilere yönelik okullarda müzik öğretmeni olmaması durumunda müzik dersi, özel eğitim öğretmeni tarafından verilmektedir. Eğitilebilir zihinsel engellilerin eğitim almakta oldukları okullarda müzik dersinin müzik ve özel eğitim öğretmenleri tarafından verilmesi çalgı ile yapılacak uygulamaların kolaylaşmasını sağlayarak öğrenmede kalıcılığı arttıracaktır.

Müzik türlerinin öğretimi, “kavram öğrenme” ile ilişkili olduğu için zihinsel engelli öğrencilerin öğrenmekte zorlanabileceği bir alandır. Bu nedenle ders planlamasında somutlaştırıcı bir yol seçilmesi, CD ve DVD çalar gibi elektronik öğretim araç gereçlerinin kullanımının yaygınlaştırılması, zihinsel engelli öğrencilere öğrenme kolaylığı getirecektir.

5. Kaynakça

- Çaldır, D. (2008). *Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Müzik Terapi Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Doğan, C. (2011). *Türkiye’deki İlköğretim Düzeyindeki Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İçin Müzik Eğitiminin Durumu ve Öğretim Programı Model Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eripek, Süleyman (2002). *Geri Zekalı Çocuklar*. Ataman, A.(Editör). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime Giriş. (11. Basım).Ankara:Karatepe Yayınları.
- Günalay S., Bakır E., Diniz H., Çeliker Z. ve Özkan D. (2008). *Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Klavuzu*. (1. Basım). Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Jones, J.L. (1987). *The Usage of Music Therapy to Increase Language Age in Institutionalized Mentally Retarded Female Adults*. Unpublished master’s thesis, Texas Woman’s University, United States of America.
- M.E.B. İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Müzik Dersi Eğitim Programı (2001). Web: <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 17 Ağustos 2009’da alınmıştır.
- Music (1999). *The National Curriculum For England*, 16-23. Web:http://curriculum.qcda.gov.uk/uploads/Music%201999%20programme%20of%20study_tem82060.pdf?return=/key-stages-1-and-2/subjects/music/keystage2/index.aspx%3Freturn%3D/key-stages-1-and-2/subjects/index.aspx 1 Mart 2011’de alınmıştır.
- Resmi İstatistik Programı Yayını (2009). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008-2009*. (1. Basım). Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Schalkwijk, F.W. (1988). *Music Therapy With The Mentally Retarded*. (Doctoral dissertation, Katholieke Universiteit Leuven, 1988). Dissertation Abstracts International, C 50/01, p. 148, Spring 1989.
- Taylor, R. L., Richards, S. B. and Brady M. P. (2005). *Mental retardation : historical perspectives, current practices, and future directions* (First edition). Boston: Pearson Allyn and Bacon.
- The Arts (2007). *New Zealand Curriculum*, 20-22. Web: <http://nzcurriculum.tki.org.nz/Curriculum-documents/The-New-Zealand-Curriculum/Learning-areas/The-arts/The-arts-curriculum-achievement-objectives> 16 Mart 2011 tarihinde alınmıştır.

The Arts (2009). *The Ontario Curriculum Grades 1-8*, 61-147. Web: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/arts18b09curr.pdf> 1 Mart 2011'de alınmıştır.

Extended Abstract

Mental retardation is classified "educable" and "trainable" in educational classification. Mild and moderate mental retardation in psychological classification refers to educable mental retardation in educational classification. Based on the supporting effect in all development areas, music education is significant in individuals who need special education. Music education has a very supportive effect in cognitive abilities such as focusing and social skills like communication.

In Turkey, the music curriculum for the primary school students with mental retardation is applied 2-hours a week for 8 years. The curriculum consists of 12 general expectations and 41 specific expectations. Specific expectations are based on the topics of voice training, music genres, instruments, velocity and rhythm, game and dance, Turkey's National Anthem and Mustafa Kemal Atatürk.

This study's primary purpose is to find out the overall condition of elementary music education for educable mentally retarded children by investigating the convenience and effectiveness of the elementary music curriculum for the above mentioned students in Turkey. The universe of this research is 1001 special education and music teachers of music classes in the primary schools for the mentally retarded students in Turkey. The sample is 58 teachers that are selected from the schools in seven geographic regions of Turkey. The schools selected are in Antalya, Aydın, Eskişehir, Samsun, İstanbul, Van and Adıyaman.

A survey has been carried out to collect the data from the music and special education teachers of the educable mentally retarded students. The survey form has been sent via mail to find out the teachers opinions about overall and specific expectations of the music curriculum for the educable mentally retarded children. The survey was structured in Likert scale. The data, that has been gathered from the survey, was analyzed statistically. The frequencies, percents and means of the data has been calculated and shown in tables.

Statistical analysis of the data indicate that the students are mostly capable of fulfilling the general and spesific expectations. The general expectations of the curriculum are;

1. *Recognising sounds from their general characteristics,*
2. *Being eager to participate in musical activities,*
3. *Improving verbal ability through vocal music,*
4. *Controlling his or her movenemnts, such as running and walking by using the rhythmic dimation of the music,*
5. *Using own voice in an appropriate and effective manner; controlling the body through music,*
6. *Improving muscle improvement by using musical instruments,*
7. *Playing music with appropriate instruments.*
8. *Having a repertoire of vocal or instrumental music,*
9. *Improving social abilites through music,*
10. *Developing affection and respect to our leader, mustafa kemalatatürk through music.*

Based on the statistical frequencies, percents and means, students are not having trouble in learning general expectations except general expectation number eight. This result shows that the students might have problem in learning to play music with appropriate instruments.

Based on the teachers opinions, the students are mostly capable of fullfilling the specific expectations such as;

1. *.Immitating sounds,*
2. *Recognising sounds surrounding them such as nature's sounds or musical sounds,*
3. *Being aware of the direction of the sound,*
4. *Distinguishing pitch,*
5. *Singing correctly individually or within a group,*
6. *Being eager to sing and play musical pieces.*

About learning velocity and rhythmic patterns, the students are capable of;

1. *Matching musical velocity with the speed of the creatures in nature,*
2. *Performing music with a convenient velocity and rhythmic structure.*

Furthermore, the students are sucessfull and eager to play games and dance activities with musical examples. The students can also sing and understand the lyrics of National Anthem, songs and musical activities about Atatürk.

The results of the research indicates that the teachers agree that the students might have trouble in recognising and distinguishing music genres by listening and performing. Based on the statistical analysis, the students might have trouble in;

1. *Recognising music genres,*
2. *Distinguishing music genres,*
3. *Performing pieces of different music genres.*

The difficulty in learning music genres might come from the fact that learning music genres require "concept attainment" which is a problem for mentally retarded students.

The research also indicated that the students are having problem in;

1. *Recognising the instruments by the characteristics of usage,*
2. *Recognising the instruments by its sound,*
3. *Performing music through voice and instrument.*

The reason for this outcome might come from the fact that the instruments such as piano, guitar and balgama, require complex cognitive ability that are not present in the mentally retarded students.

In conclusion, based on the data gathered from the research, the results indicated that the teachers believed that the students might have trouble in recognising and distinguishing music genres by listening and performing the music. The probable cause for this outcome is that the topics about music genres require the ability of "concept attainment" which is a problem for mentally retarded students. The teachers also indicated that the students might have problems at learning spesific expectations such as recognising the musical instruments by their sounds and characteristics of usage and performing music through their voice and instrument. The reason for this outcome might be the instruments such as piano, guitar and baglama require complex cognitive ability that are not present in mentally retarded students.

Based on this research, it is suggested that the units in the music curriculum about

instrument training and musical genres should be reviewed. The music curriculum in different foreign countries may be used as a source for developing a new music curriculum. Furthermore, Orff instruments, which are more suitable for mentally retarded students, may be included in the curriculum for the purpose of teaching instrument playing. For teaching music genres, electronic devices such as CDs and DVD players might be used as teaching materials.